

Projektas:

„Vietos savivaldos sprendimai dirbant su socialinės rizikos šeimomis ir priklausomais asmenimis, identifikuojant gerosios praktikos modelius Šiaurės šalyse“

Iniciatorius: Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas

Finansuoja: Šiaurės ministrų taryba

Ko ieškojome?

Koks
savivaldybės
vaidmuo?

Kaip
bendradarbiauti?

Kaip motyvuoti
priklausomus
asmenis?

Kokia sistema turi
veikti, siekiant
reinteguoti
priklausomus
asmenis?

Ko ieškojome?

Kokius teisinius ir praktinius įrankius naudoja Šiaurės šalis?

Kokios paslaugos sukurtos ir kas už jas atsakingas?

Ko ieškojome?

Suomija

Gyventojų – 5 543 861

Suomiai, švedai (5 proc.),
(Sami)

5.4 million

1.4 million
inhabitants in
metropolitan
area

Life expectancy:
year

Official languages
are **FINNISH**...
(spoken by 88.9%)

...and **SWEDISH**
(spoken by 5.3%)

SÁMI is the mother
tongue of about 1,900 people.

Christianity;
73.8% **LUTHERAN**
and about
1.1% **ORTHODOX**

GDP per capita (2014)

37,559 €

REPUBLIC, parliamentary democracy,
200 members in one chamber

Independence Day

DECEMBER 6

1917

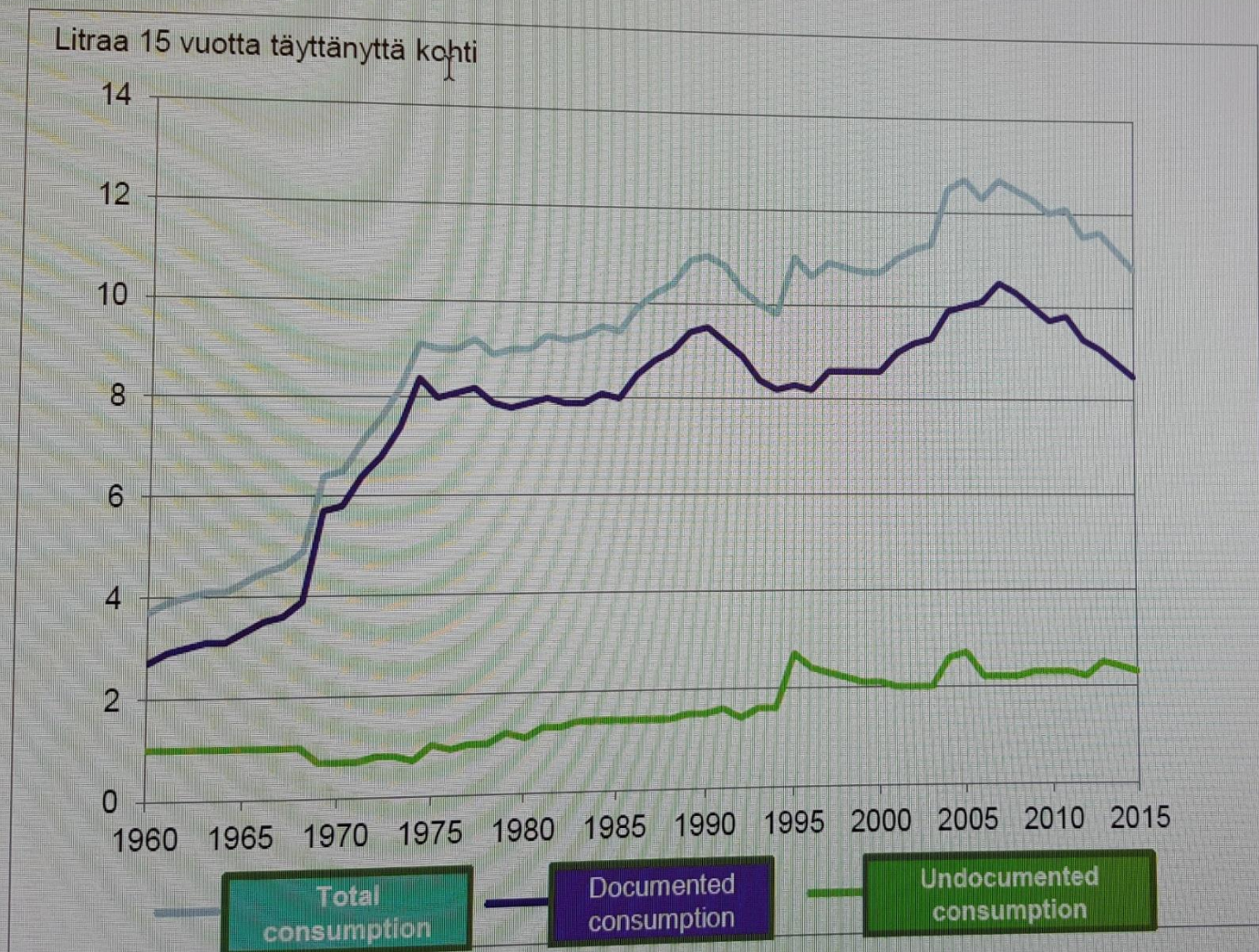

1995

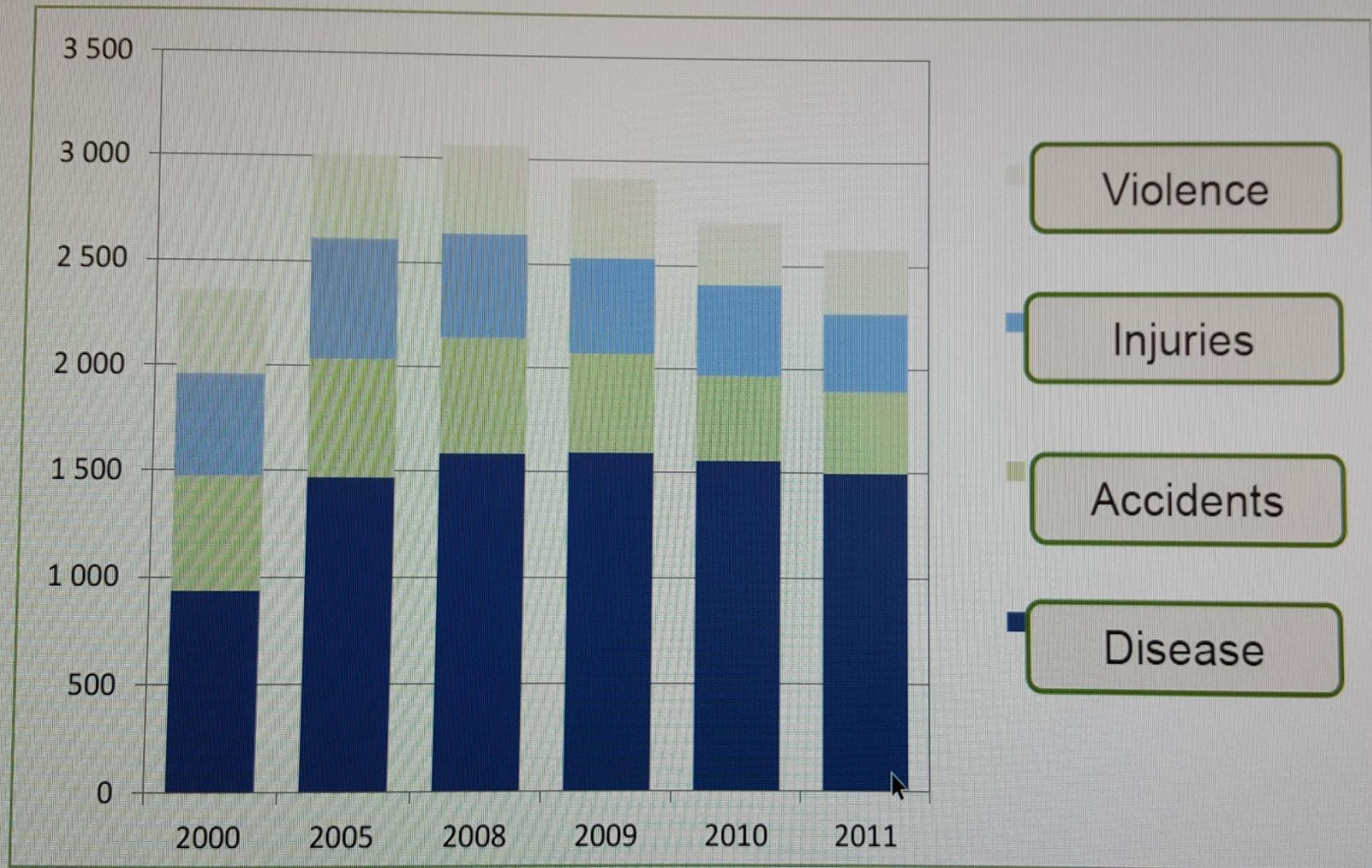

1955

Total alcohol consumption (100 %:n alcohol) per 15 years old inhabitant in 1960–2015 / liters

Alcohol related deaths 2000–2011

Lähde: Kuolemansyyt. SVT, Tilastokeskus; THL.

Drug use during lifetime

- Amphetamine 2,1 % → 6,4% 25–34 year olds
- Extasy (MDMA) 1,7 % → 5,9 % 25–34 year olds
- Cocaine 1,5 % → 4,3 % 25–34 year olds
- Opiates 1,0 % → 2,9 % 25–34 year olds
- Cannabis 17 % → 36 % 25–34 year olds

- To keep in mind: Those who have used drug during last year have also used alcohol excessively

Vizito metu aplankytos institucijos Suomijoje

Šiaurės sveikatos ir gerovės institutas

Šiaurės Gerovės Centras

A-klinikos Fondas

Vakarų Helsinkio ambulatorinė priklausomybių ligų klinika

Vantaa miesto sveikatos ir socialinės gerovės departamentas

Järvenpää priklausomybių ligoninė

Pagalbos sistema

Savipagalba: AA, ANON, informacija ir el. pagalbos linijos (pav. www.addictionlink.fi)

Ankstyvoji intervencija
ir pirminė sveikatos priežiūra:
ankstyvas atpažinimas
ir trumposios intervencijos (AUDIT)

AUDIT ALCOHOL SCREENING TOOL

1 unit is typically:
Half-pint of regular beer, lager or cider; 1 small glass of low ABV wine (9%); 1 single measure of spirits (25cl)

The following drinks have more than one unit:
A pint of regular beer, lager or cider; a pint of strong (over 4% ABV) beer, lager or cider; 40cl regular low alcohol beer; 40cl "super" lager; 170ml glass of wine (12%)

Questions	Scoring system					Your score
	0	1	2	3	4	
How often do you have a drink containing alcohol?	Never	Monthly or less	2-4 times per month	2-4 times per week	4+ times per week	
How many units of alcohol do you drink on a typical day when you are drinking?	1-2	3-4	5-6	7-9	10+	
How often have you had 6 or more units if female, or 8 or more if male, on a single occasion in the last year?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
How often during the last year have you found that you were not able to stop drinking once you had started?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
How often during the last year have you failed to do what was normally expected from you because of your drinking?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
How often during the last year have you needed an alcoholic drink on the morning to get yourself going after a heavy drinking session?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
How often during the last year have you had a feeling of guilt or remorse after drinking?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
How often during the last year have you been unable to remember what happened the night before because you had been drinking?	Never	Less than monthly	Monthly	Weekly	Daily or almost daily	
Have you or somebody else been injured as a result of your drinking?	No	Yes, but not in the last year	Yes, but not in the last 6 months	Yes, during the last year	Yes, during the last year	
Has a relative or friend, doctor or other health worker been concerned about your drinking or suggested that you cut down?	No	Yes, but not in the last year	Yes, but not in the last 6 months	Yes, during the last year	Yes, during the last year	

Scoring: 0 - 7 Lower risk, 8 - 15 Increasing risk, 16 - 19 Higher risk, 20+ Possible dependence

Pagalbos sistema

Pirminės sveikatos priežiūros centrai, socialinės tarnybos

Specializuotos paslaugos:
alkoholio ir narkotikų
priklausomybių gydymo
skyriai, padaliniai

Kitos

- apgyvendinimas
- dienos centrai

- Ambulatorinės paslaugos: A-CLINICS
- Stacionarios paslaugos: detoksikacijos skyriai, gydymas ir rehabilitacija

□

Ar visi atsakymai žinomi

- Nuo 1987 m. kas ketverius metus vykdomas tyrimas – Antrasis Spalio Antradienis - 10 650 su vartojimo susijusių atvejų socialinėse ir sveikatos tarnybose per 24 val. (Suomija)
- NoLoM –inovatyvios gerovės modelis. Tyrimas apėmė trijų šalių savivaldybes: Norvegijoje, Danijoje ir Švedijoje

Rūpestis

Kaip Jūs dirbate kartu?

Kaip saugote asmens duomenis?

Legislation

Treatment and rehabilitation:

- Päihdehuoltolaki ("Act on Addiction Treatment and Care") 41/1986
- Terveystieteidenhuoltolaki ("Health Care Act") 1626/2010
- Sosiaalihuoltolaki ("Social Care Act") 1301/2014

Confidentiality:

- Henkilötietolaki ("Act on personal data") 523/199, Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015 ("Act on the social care register")
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ("Act on the publicity of authorities") 621/1999
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/2002 (Acts on the status of the client/patient)

Future:

- Health and Social Care Reform, see <http://alueuudistus.fi/en/frontpage>

PAKKA – alkoholio, tabako ir lošimų kontrolės politikos modelis vietos lygmenyje

---

2004-2007 m. pilotinis modelis

Tikslas – sukurti tvarų veiksmingos alkoholio vartojimo ir susijusių problemų prevencijos modelį vietos lygmenyje

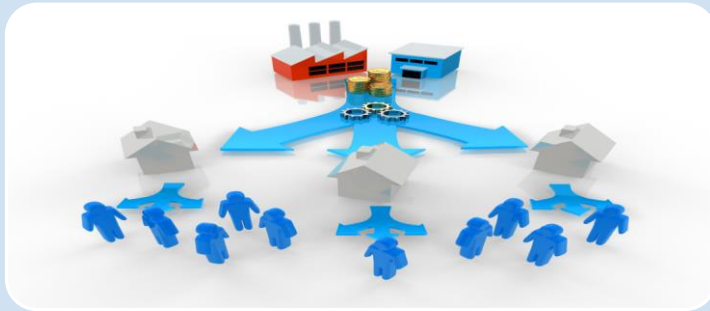
Vietos struktūrų ir prevencijos metodų kūrimas

Bendruomenės požiūrio ir normų dėl vietos alkoholio kontrolės politikos keitimas

Alkoholio reklamos pasiekiamumo mažinimas

Nepilnamečių alkoholio vartojimo ir vartojimo keliamų problemų mažinimas

PAKKA modelis – veiksmingi ir koordinuoti bendruomenės veiksmai

Prieinamumo, pasiūlos mažinimas - siekiama pakeisti ne asmens elgesį, o aplinką

Sąmoningumo didinimas, paklausos mažinimas - skatinamos įvairios švietimo, informavimo priemonės

Verslo įtraukimas

Suomijos sėkmės receptai

Bendradarbiavimas tarp atsakingų
institucijų ir NVO – **LYGIAVERTĖ**
partnerystė

P.S. nereikia laukti rašto, kol žmogus laukia pagalbos

Pagalbos pagrindas ir sėkmė Suomijoje: **NVO** vaidmens svarba

---

Ilgalaikė patirtis dirbant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje

> **100 organizacijų**, dirbančių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos srityje

Didelis skaičius NVO, teikiančių paslaugas asmenims ir šeimoms, susiduriančiomis su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo problemomis

Finansuojama iš įvairių šaltinių, tačiau svarbiausias šaltinis Socialinės apsaugos ir sveikatos ministerijos

Rezultatų siekimas ir vertinimas – kaip mes dirbame...

Pagalbos pagrindas ir sėkmė Suomijoje

Paslaugos šalia
žmogaus

Paslauga eina pas
žmogų

Kiekvienas klientas
svarbus – individualių
poreikių vertinimas

Visi šeimos nariai
įtraukiami – visi
svarbūs sėkmei

E- paslaugos – prioritetas

- Specialistų mokymas
- Tiems, kam reikia pagalbos

Kiekvienas gali belstis pagalbos

A-klinikos Fondas

Pagalba mažinant piktnaudžiavimą PM, priklausomybes ir kitas psichosocialines problemas

Priklausomų asmenų ir jų šeimų padėties visuomenėje gerinimas

Žalos mažinimas ir gerovės didinimas

Pagrindiniai principai: pagarba asmens orumui, konfidencialumas, tolerancija ir atsakomybė

AddictionLink

Nuo 1996 m. populiariausia interneto svetainė priklausomybių srityje (130 000 lankytojų per mėnesį)

- Naujienos
- Interaktyvūs įsivertinimo metodai ir pagalbos sau įrankiai
- Informacinis bankas – straipsniai (bendra informacija, alkoholis, narkotikai, nikotinas, priklausomybės, paslaugos)

Informacija apie pagalbos sergantiems priklausomybės ligomis galimybes Suomijoje

Galimybė pasirinkti kalbą: suomių, švedų, [anglų](#), [rusų](#), ženklų kalba

Trapi vaikystė (Lasinen Lapsuus) – pagalba vaikams (ir suaugusiems), kenčiantiems dėl tėvų priklausomybės

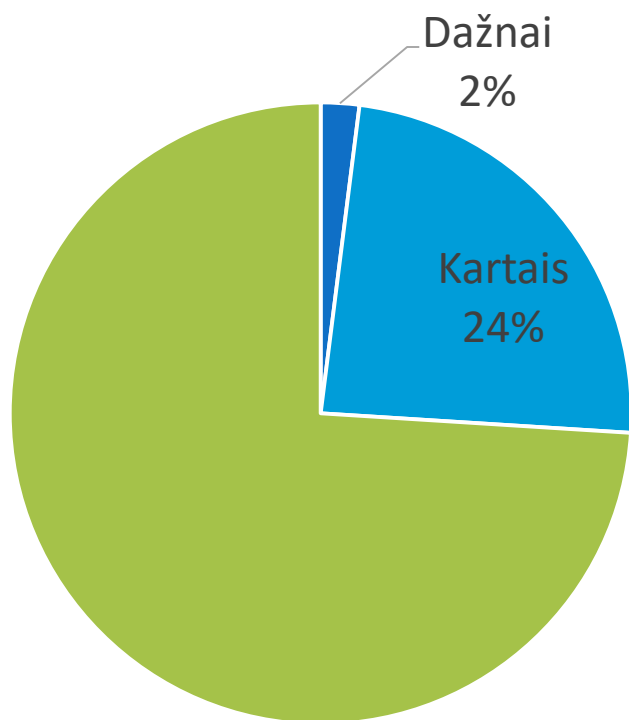
leškoma naujų ir veiksmingų metodų palengvinti vaikų (šiais laikais ir suaugusiųjų), kenčiančių dėl tėvų priklausomybės, gyvenimą, įgalinant ir sustiprinant.

Veikla vykdoma nuo 1986 m., finansuojama iš Suomijos **lošimų automatų** asociacijos

12-18 m. vaikų, nukentėjusių dėl tėvų alkoholio vartojimo, dalis (2011, Suomija)

Kaltininkai:

- tėtis – 72 proc.
- mama – 34 proc.
- tėvų draugas ar pažįstamas – 10 proc.
- mamos partneris (ne tėtis) – 10 proc.

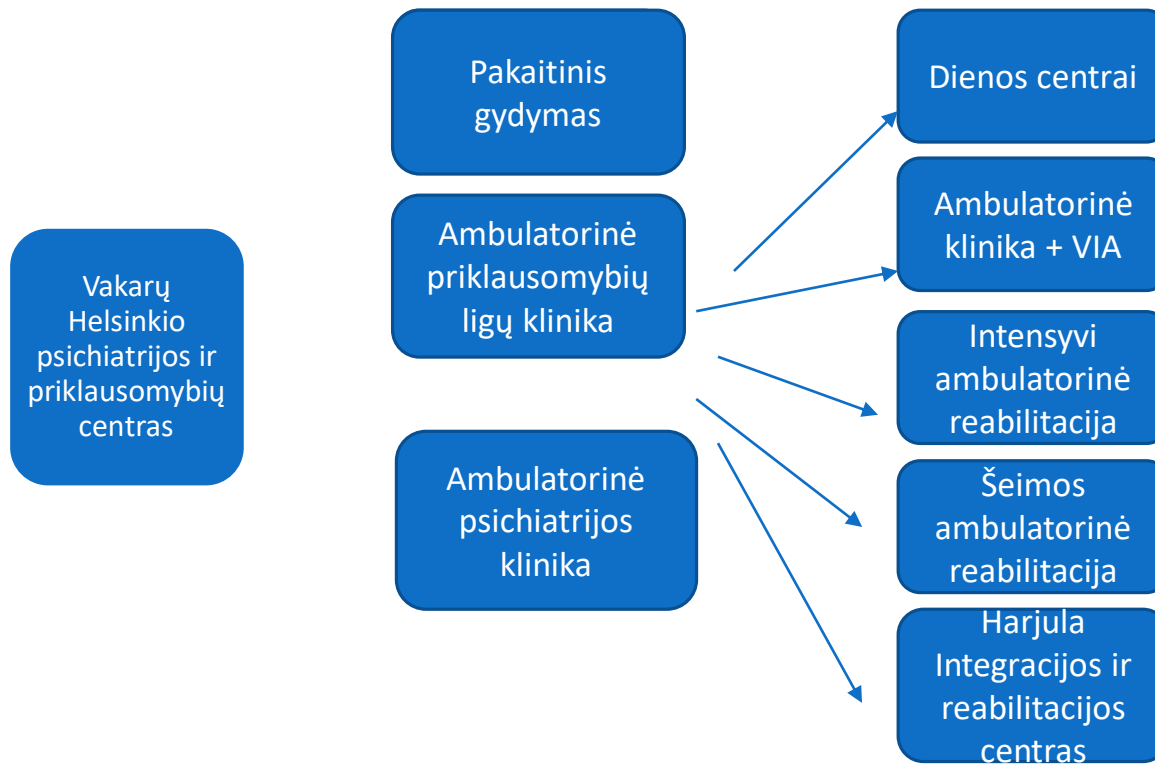
Nukentėjusieji:

- dažniau vyresnio amžiaus vaikai
- mergaitės

1/3 3-6 m. amžiaus vaikų tėčiai alkoholį vartoja rizikingai

Vakarų Helsinkio ambulatorinė priklausomybių ligų klinika

Pagalbos tikslai

Klientai

- Situacijos pagerinimas
- **Trumpalaikiai tikslai:** abstinencijos simptomų, nerimo sumažinimas, gyvenimo kontrolės didinimas
- **Ilgalaikiai tikslai:** atkryčio prevencija, socialinės ir finansinės situacijos gerinimas, apgyvendinimas, rehabilitacija

Šeimos nariai

- Padėti šeimai
- Stebėti vaikų situaciją

Visuomenė

- Sumažinti nuostolius visuomenei ir išvengti problemų
- Išlaikyti darbingumą ir konkurencingumą
- Žalos mažinimas: nusikalstamumo, ankstyvų mirčių, infekcinių ligų

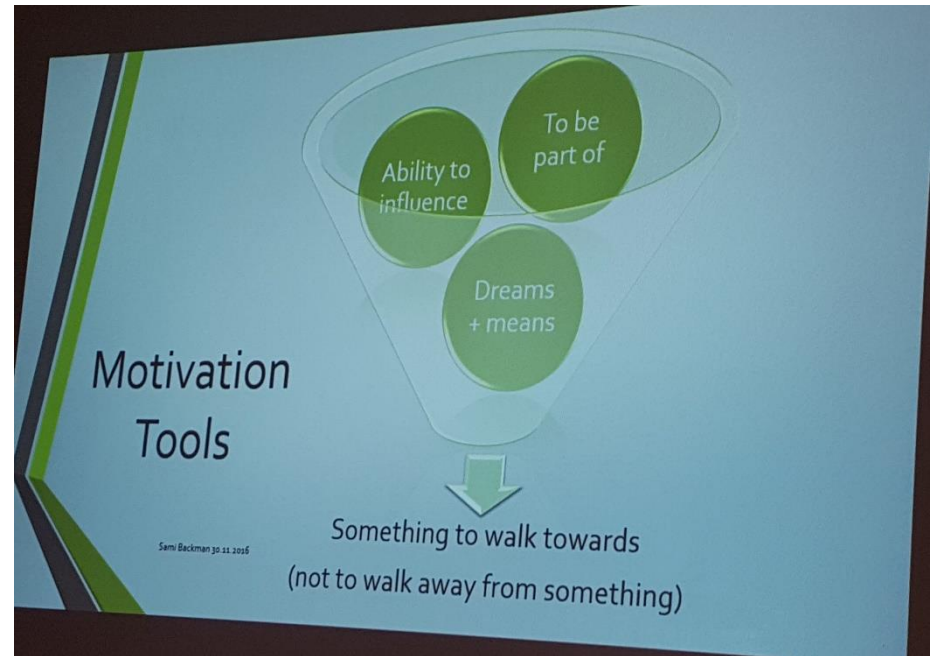
Motyvacijos įrankiai

Gebėjimas
įtakoti

Svajonės ir
priemonės/keli
ai

Buvimas
kažkieno
dalimi

Tai, kas veda pirmyn
(nebėgti nuo kažko)

Motyvacijos įrankiai

Stebuklingieji klausimai

- Kaip atrodytų tavo gyvenimas, jei vieną dieną nubustum ir nesirgtum depresija?
- Ką būtum daręs kitaip, kad tai pasiekti?

Įgyvendintos svajonės

- Ką jau esi pasiekęs (pakankamai gero)?
- Kokia buvo paskutinė svajonė, kurią įgyvendinai?

Tą patį patyrusiųjų pagalba

- Žinojimas, kad nesi vienas ar toks vienintelis
- Žinojimas, kad kažkas suvokia, kaip tu jautiesi ir kad kažkas sugebėjo tai išgyventi

Veiklos principai

Žemas slenkstis visiems:

Durys atviros visiems. Veiklos principas – žmogus ateina – o mes žiūrime kuo galime padėti, jei ne mes – tada kas. Ateina tiesiog – kai yra pasvaigę. Nustatytos priėmimo valandos

Veiklos principai

- Pradedamas darbas: vertinimas, gydymo/reabilitacijos plano sudarymas
- Vertinimas – nuo vieno iki penkių susitikimų.
- Renkama informacija, susitinkama su sveikatos priežiūros specialistu– viskas priklauso nuo situacijos. Jei reikia specialistas iš kitos įstaigos dalyvauja susitikimuose.

Veiklos principai

☐ Šeimos apsektas lieka svarbiausias - vertinant situaciją. Ar turi vaikų, kaip elgesys įtakoja šeimą. Turi pranešti Vaiko teisių tarnybai - kreipiasi būnant klientui. Klientas gali dalyvauti, viskas tam, kad išsaugoti **pasitikėjimą**.

☐ Svarbu, kokia gauta pagalba buvo anksčiau – kas veikė, o kas ne. Susisiekiama su eile institucijų.

☐ Somatinių sutrikimų nustatymas.

☐ Kliento norai ir poreikiai – tai labai svarbu, kai reikia nustatyti, kokius metodus pagalbos naudoti. Įgalinti – atsižvelgiant į net mažiausius jų pasiekimus.

Šeimos reabilitacijos schema

☐ Šeimos ambulatorinė reabilitacija skirta Helsinkyje gyvenančioms šeimoms, kuriose auga vaikai iki 18 metų ir kuriose abu ar vienas iš tėvų turi psichoaktyvių medžiagų vartojimo problemų

➤ Kas nukreipia?

- Paprastai nukreipia Vaiko gerovės tarnybos
- Ar priklausomybių skyriai

➤ Kaip vykdoma pagalba?

- Reabilitacija vykdoma paprastai dirbant poroje **šeimos terapijos** darbuotojui kartu su Vaiko teisių užtikrinimo gerovės tarnybos specialistu
- Susitikimai vykdomi 1-3 kartus per savaitę

➤ Terminas

Priklauso nuo kliento ir šeimos poreikių - Nuo 3 mėn. iki 1,5 metų

➤ **Iš ko susideda paslauga**

- Dirbama su šeima jos namuose
- Susitinkama skyriaus patalpose
- Darbas grupėje
- Lygus lygiam pagalba ir palaikymas

➤ **Tikslas?**

- Išlikti blaiviam – NE TIK
- Tėvystės įgūdžių ugdymas ir kasdienių problemų valdymas
- Vaiko interesų ir gerovės stiprinimas

Vantaa miesto sveikatos ir socialinių reikalų departamentas

---

214 605 gyv.

Miestas turi strategiją.

Bendruomenių dvasia – vienas iš pagrindinių dalykų

Orientuota į ambulatorines paslaugas.

Daugiafunkcinis požiūris į klausimą - įtraukiami įvairūs specialistai.

Lankstumas.
Visada priima žmogų – ir žiūri, kuo gali padėti.

Vantaa miesto sveikatos ir socialinių reikalų departamentas.

Darbas su šeima

A-Clinic ir Vaiko teisių tarnybos bendradarbiavimo modelis

- 1) Norvegijos modelis. Perėmė modelį ir pradėjo jį taikyti.
- 2) Tikslas – neimituoti darbo, o tikrai siekti rezultato.
- 3) Paslaugas užsako ne tėvai, o Vaiko gerovės tarnybos.
- 4) Iki pirmo susitikimo neturi daug informacijos apie šeimą ir situaciją.

Vantaa

- 5) Susitikime dalyvauja A -klinikos atstovas, Vaiko teisių atstovas ir šeimos nariai.
- 6) A-klinikos darbuotojas kontaktuoja su Vaiko teisių specialistu – jis paslaugos užsakytojas.
- 7) Visi žino, apie ką buvo kalbėta, kas sutarta ir kur eina šeima.
- 9) Tada pokalbis su tėvais, apie šeimos sudėtį ir pan.

Vantaa

- 10) A – klinikos darbuotojas apibendrina situaciją – kaip jis mato tai.
- 11) Jei klientai sutinka – rengiamas darbo planas.
- 12) Tada daromos trys- penkios peržiūros.
- 13) Testavimas pagalbos metu.
- 14) How do I care about my children – paskaityti ir pasikalbėti kitą kartą, jei jie pageidauja. Tai ne gydymas – tačiau tai darbo dalis, susijusi su esminių problemų sprendimu.
- 15) Ko reikia toliau – gydymo ar kitų paslaugų.
- 16) Tada gydymo planas.
- 17) Jei klientas nemotyvuotas tęsti toliau pagalbos klausimo?

Järvenpää Priklausomybių ligų ligoninė

Stacionari paslaugas teikianti įstaiga

- Viena tokio tipo įstaiga - priklauso NVO. Klientai paprastai praleidžia apie 1 mėn.
- Stacionarios paslaugos – maksimaliai trumpos. Kas nori palikti savo namus, būti toli nuo artimųjų. Ar tai padeda sveikti?
- Detoksikacija – rehabilitacija – ambulatorinės paslaugos savivaldybėje
- Family unit – paslaugos tėvams, kurie turi vaikų ir kuriems reikalinga pagalba Gyvena kartu su vaikais, kurie **YRA NEMOKYKLINIO** amžiaus.
- Terminas - nuo 1 iki 3 mėn.
- **Kas perka paslaugas?** Savivaldybės (dabar 78).
- Po paslaugos klientas keliauja į savivaldybę tęstinėms ambuatorinės paslaugoms – savivaldybė, siuntusi, informuojama apie grįžtantį klientą.
- **Eilės??????** -daugiausiai – dvi savaitės laukimo.

Ateities planai ir galimybės

NTAKD bendradarbiaujant su skėtine NVO ir aktyviais nacionaliniais partneriais bei Šiaurės ministrų tarybos biuru Lietuvoje ir esant jų finansiniam indėliui

ne tik susipažinti su gerąja ir kitų Šiaurės šalių praktika,

tačiau ir pradėti jį taikyti – **PILOTINIS PROJEKTAS –
ATEINANČIŲ 2 METŲ TIKSLAS**

Ačiū už dėmesį!

